

Vantaanjoen vesistöalue, Etelä-Suomen Luontohelmi, hyvään ekologiseen tilaan

Vesistöala

Tulvariskien
hallinta

TOIMENPIDEOHJELMA 2017 – 2027

Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry

Vantaanjoen vesistöalue, Etelä-Suomen Luontohelmi, hyvään ekologiseen tilaan

TOIMENPIDEOHJELMA 2017 – 2027

TAUSTA

Vantaanjoen vesiensuojelun hyväksi on uurastettu vuosikymmeniä ja veden laatu on parantunut merkittävästi. Edelleen pelloilta huuhtoutuva eroosioaines, taajamien hulevedet ja ajoittaiset jätevesiylivuodot heikentävät joen tilaa. Ilmastonmuutos vielä lisää tätä kuormitusta.

TAVOITE

Saattaa Vantaanjoki hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2027: Joen ekologisen tilan, eliöstön ja veden laadun parantaminen, virkistyskäytön edistäminen ja vaelluskalojen lisääntymisen turvaaminen.

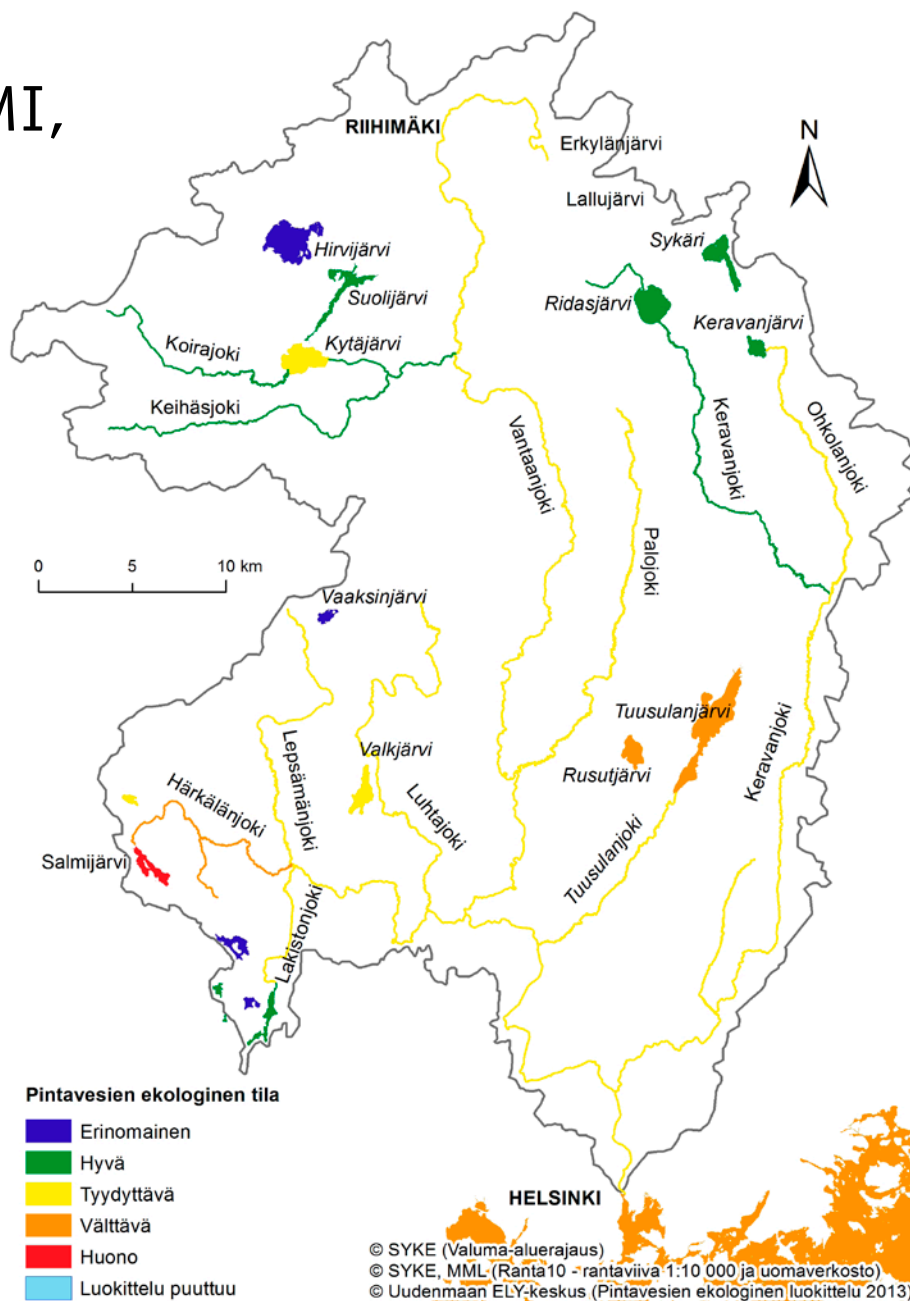
TOIMIJAT

Kunnat, valtio, yhteisöt ja alueen asukkaat.

HYÖTYJÄT

Valuma-alueen 14 kunnan yli 1,4 miljoonaa asukasta.

► Vantaanjoki sivujokineen kuuluu pääosin savimaiden jokityyppeihin. Valtaosa joista on luokaltaan tyydyttävää, järvien ekologinen tila vaihtelee erinomaisesta huonoon.

MITÄ TOIMENPITEITÄ TARVITAAN?

1. VEDEN LAADUN PARANTAMISEN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	5
VEDEN LAATU – seuranta ja yhteistyö.....	6
MAATALOUS – kiintoaine- ja ravinnekuormituksen vähentäminen	8
YHDYSKUNTIEN JÄTEVEDET – käsittelyn tehostaminen ja jätevesiylivuotojen minimoiminen...	10
HAJA-ASUTUKSEN JÄTEVEDET – pesu- ja käymälävesien erilliskäsittely	12
POHJAVEDET – suojeleva maankäytön suunnittelu	14
HULEVEDET – hallinta kuormitusta ja tulvia lisäämättä, pohjavesiä vaarantamatta	16
TULVAT – riskienhallinnan suunnittelu koko vesistöalueelle.....	18
JÄRVET – kunnostaminen ja tilan seuranta	20
2. ALUEEN LUONNONYMPÄRISTÖÄ JA KALASTOA SUOJELEVAT TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	21
NATURA 2000 – yleissuunnitelman laatiminen.....	22
KALAT – kantojen luontaisen lisääntymisen turvaaminen	24
PIENVEDET – arvokkaiden säilymisen turvaaminen ja muuttuneiden tilan parantaminen	26
3. VESISTÖALUEEN KALASTUKSEN, MELONNAN JA MUUN VIRKISTYSKÄYTÖN KEHITTÄMINEN	27
Monipuolinen lähivirkistysalue.	28
Kalastuspaikkoja ja -palveluja	28
Melontareitit	28
Retkeilyreitit siisteiksi	29
Ajantasaista tietoa virkistyjille	29
Opetus- ja valistuskohde	29
4. TOIMENPIDEOHJELMAN TOTEUTTAMINEN, RAHOITUS JA SEURANTA	30

TIIVISTELMÄ

Vantaanjoen vesistöalueelle suunnattu toimenpideohjelma on Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen ja Vantaanjoki-neuvottelukunnan yhteinen tahdonilmaus vesistöalueen kehittämisen tavoitteista ja toimenpiteistä kaudelle 2017 - 2027. Ohjelma on Vantaanjoen vesistöalueelle suunnattu paikallinen, alueen erityisolot huomioon ottava tarkennus Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmalle. Sen tavoitteena on saattaa vesistöalue hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2027 mennessä.

Ohjelma sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä Vantaanjoen ja alueen järvien veden laadun parantamiseksi, alueen luonnonympäristön suojelemiseksi ja vesistöalueen monipuolisen virkistyskäytön kehittämiseksi:

VEDEN LAATU

- Maatalouden vesiensuojelussa painotetaan pelloilla tehtäviä toimenpiteitä, kuten talviaikaista kasvipeitteisyyttä
- Yhdyskuntajätevesien osalta edistetään uusien jäteveden käsittelyratkaisujen käyttöönottoa ja ylivuotojen vähentämistä
- Haja-asutuksen jätevesien käsittely perustuu pesu- ja käymälävesien erillisviemärointiin ja -käsittelyyn, lietteiden määrän minimointiin ja hyötykäyttöön
- Automaattista veden laadun ja määrän seurantaa jatketaan ja laajennetaan
- Maankäytön rajoituksilla varmistetaan, että pohjavesiin ei pääse kulkeutumaan haitallisia aineita ja että pohjavesimuodostumat säilyvät vedenhankintaan soveltuvina
- Hulevesien hallintaa suunnitellaan ja toteutetaan valuma-aluekohtaisesti koko virtausreitillä
- Kartoitetaan vesistöalueen taajamien ulkopuoliset tulva-alueet

LUONNONSUOJELU

- Vantaanjoen Natura 2000 -alueen yleissuunnitelma valmistuu
- Laaditaan kalataloudellinen kunnostustarveselvitys vaelluskalojen elinolojen parantamiseksi
- Pienvesien säilyminen turvataan suojelutoimenpitein ja muuttuneita ennallistaen

VIRKISTYSKÄYTTÖ

- Kalastus- ja melontaedellytyksiä edistetään, retkeily- ja polkuverkostoa yhtenäistetään
- Kannustetaan ja aktivoidaan paikallisia järvi- ja kyläyhdistyksiä ja alueen asukkaita omaehtoiseen toimintaan

Ohjelman tavoitteiden saavuttaminen ja toimenpiteiden toteuttaminen vaativat ohjelman ydinviestin levittämistä alueen kuntien päättäjille ja viranomaistahoille, toimijoiden sitouttamista, yhteistyön tiivistämistä ja paikalliseen, omaehtoiseen aktiivisuuden kannustamista.

Yhdistyksen vesiensuojelun ja kalaston asiantuntijat esittelevät ohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä valuma-alueen kuntien lautakuntien kokouksissa ja ovat yhteydessä uusien kunnanvaltuustojen edustajiin ja viranomaisiin. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys koordinoi ohjelmassa asetettujen tavoitteiden, esitettyjen toimenpiteiden ja hankkeiden toteutumista.

1. VEDEN LAATU

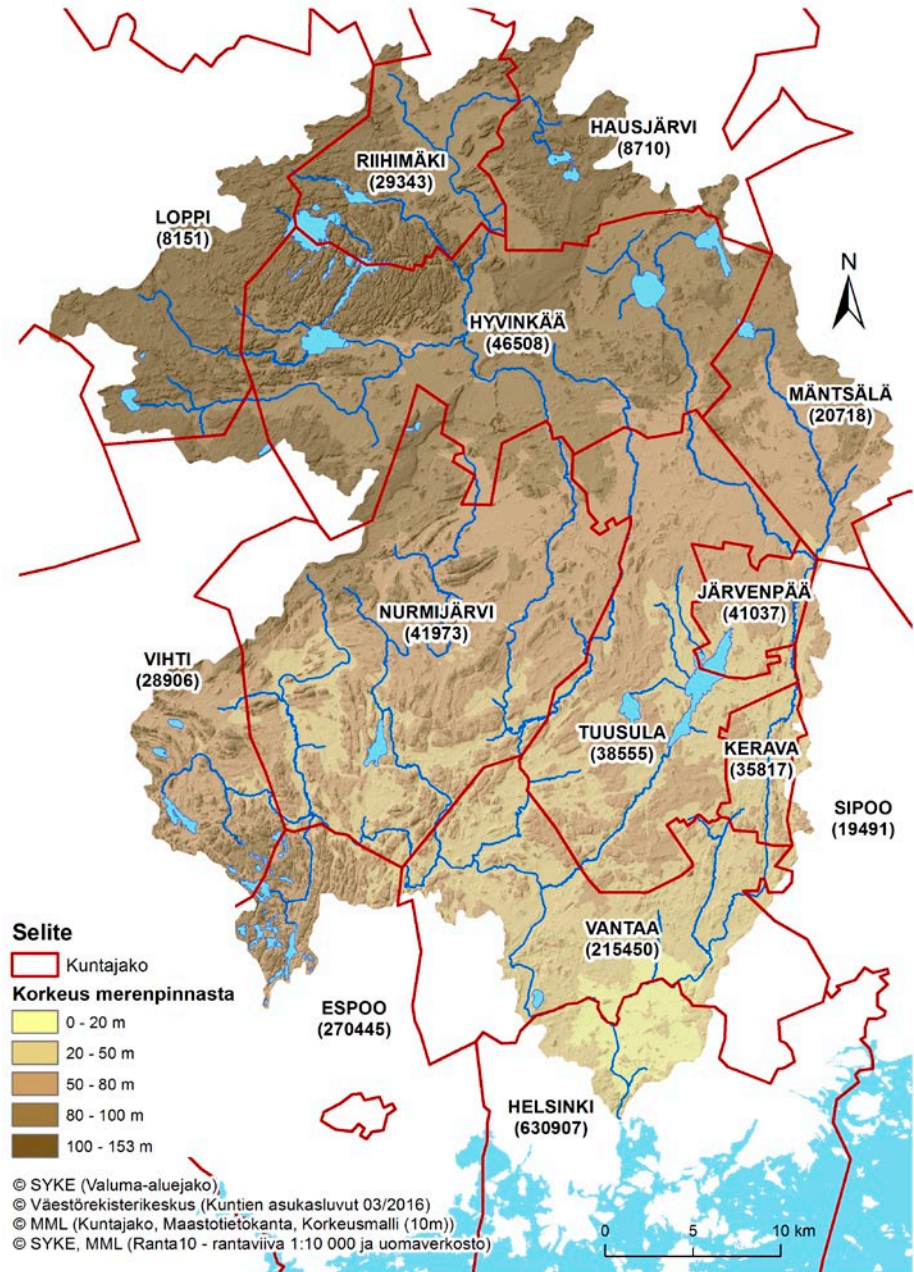
TAVOITE

Kattava veden laadun seuranta sekä ajantasaisen tiedon kokoaminen, yhteistyö ja viestintä.

TOIMENPITEET

Kootaan vesistöalueen jokien ja purojen ekologisesta ja kemiallisesta tilasta eri selvityksistä saatu aineisto yhteen tietokantaan. Lisätään ja ylläpidetään eri toimijoiden välistä yhteistyötä alueellisten toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Varmistetaan vesistöjen tilan seurannan ja tarkkailun jatkuvuus.

- Vantaanjoen valuma-alueen (pinta-ala 1 680 km²) vaikutuspiirissä, 14 kunnan alueella asuu yli 1 400 000 ihmistä (asukasluvut kunnittain suluissa). Pääuoman pituus on noin 100 km. Uoman keskikaltevuus on 1 m/km. Keskivirtaama joen alajuoksulla Oulunkylässä on 16,2 m³/s.

VEDEN LAATU

YHTEISTARKKAILU

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys tarkkailee yhteistarkkailuna veden laatua vuosittain noin 40 havaintopaikalla. Vedenlaaduntarkkailun ohella tehdään kalatalous- ja pohjaeläintarkkailua.

Yhteistarkkailun perustana ovat vesistöön jätevesiä johtavien kuormittajien ympäristöluvut, muut vesien johtamisluvat sekä kuntien ja HSY:n vesistöseurannat. **Vantaanjoen yhteistarkkailussa on mukana vapaaehtoisia toimijoita, mitä periaatetta jatketaan kattavamman tiedon saamiseksi.** Vantaanjoen yhteistarkkailun ohella vesiensuojeluyhdistys on lisännyt jatkuvatoimista veden laadun seurantaa, mikä on osoittautunut erittäin hyödylliseksi menetelmäksi kuormitusarvioiden tarkentamisessa verrattuna yksittäisten vesinäytteiden avulla tehtäviin arvioihin. Automaattimittauksilla on lisäksi mahdollista todentaa poikkeustilanteita, päästöjen etenemistä ja laimenemista joessa sekä vesiensuojelutoimenpiteiden vaikutuksia.

► Vantaanjoen yhteistarkkailun vedenlaadun havaintopaikat ja pistekuormittajat.

**ON-LINE
VEDENLAATUTIETOA
KANSALAISILLE!**

© Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry
© SYKE (Valuma-aluejako, Ranta10 - uomaverkosto, CORINE maanpeite 2012)
© MML (Maastotietokanta, Maastokartta 1:100 000, Ranta10 - rantaviiva 1:10 000)

AUTOMAATTINEN VEDEN LAADUN SEURANTA

Automaattista veden laadun ja määrän seurantaan yhdistys on käyttänyt mm. maatalouden kuormituksen arviointiin, haja-asutuksen jätevesien vaikutusten seurantaan ja pohjaveden laatuvahteluiden tarkkailuun. Viime vuosina automaattimittaukset ovat myös kesällä osa yhteistarkkailua. **Automaattista veden laadun seurantaan jatketaan ja laajennetaan edelleen erityisesti hajakuormitetuille alueille. Tavoitteena on saada jatkuvatoimisten mittausasemien verkosto koko vesistöalueelle.**

TIETOPANKKI

Pohdittaessa keinoja, joilla vesistöjen tilaa saadaan parannettua, tulee ensin olla todellinen tieto siitä, mikä vesistöjen nykyinen tila on ja millainen on eri kuormituslähteiden todellinen suuruus ja ajallinen vaihtelu. Tämä mahdollistaa kuormituksen vähentämistoimenpiteiden kohdentamisen ja tehokkaimpien keinojen käyttöönoton Vantaanjoen vesistön saamiseksi hyvään ekologiseen tilaan.

Vantaanjoen alueella tehdään suuri määrä selvityksiä ja tutkimuksia jokien ja purojen ekologisesta ja kemiallisesta tilasta mm. kaavoitukseen ja rakentamiseen liittyen. Näiden tietojen saatavuuden tehostaminen myös muiden kuin tilaajan käyttöön edistäisi mm. lausuntojen antamisessa tai veden laadun tarkkailutulosten arvioinnissa. Tiedonvaihtoa tulisi lisätä myös tarkkailupuolelta rakennus- ja kaavoitusviranomaisille. **Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys perustaa tietopankin, johon olemassa oleva aineisto kootaan ja joka on myös alueen kuntien hyödynnettävissä.**

► Ruutinkosken maisemissa Vantaanjoella.

**YHTEISTYÖTÄ YLI KUNTARAJOJEN
– TIETO KAIKILLE!**

YHTEISTYÖ

Vantaanjoen vesistöä ja ranta-alueita kunnostetaan ja kehitetään kuntien, viranomaisten ja eri intressitahojen välisenä yhteistyönä. Oleellista on lisätä ja ylläpitää eri toimijoiden välistä yhteistyötä alueellisten toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Keskitetty tiedon saanti vesistöalueella meneillään olevista ja suunnitella olevista toimista ja hankkeista on tarpeen. **Vantaanjoki-neuvottelukunta pitää omalta osaltaan yllä eri tahojen välistä yhteistyötä ja seuraa hankkeiden toteutumista.**

MAATALOUS

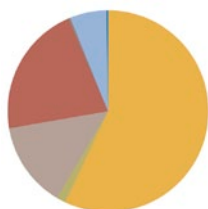
TAVOITE

Vähentää pelloilta tulevaa kuormitusta.

TOIMENPITEET

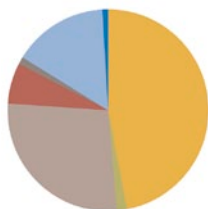
Ympäristökorvaus ja maatalouden vesiensuojelutoimenpiteet on suunnattava talviaikaista kasvipeitteisyyttä ja peltomaan rakennetta edistäviin toimiin. Yksipuolista viljelyä monipuolistetaan.

► Vantaanjoen fosfori- ja typpikuormituksen jakautuminen 2010 - 2016 Vedenlaadun ja ravinnekuormituksen mallinnus- ja arviointijärjestelmä Vemala-mallin perusteella.

FOSFORI	
Peltoviljely	57 %
Metsätalous	2 %
Luonnonhuuhtouma	14 %
Haja-asutus	21 %
Hulevesi	0 %
Pistekuorma	6 %
Laskeuma	0 %

PELTOJEN
RAVINTEET
VILJELY-
KASVEILLE, EI
VESIELIÖILLE!

TYPPI	
Peltoviljely	47 %
Metsätalous	2 %
Luonnonhuuhtouma	27 %
Haja-asutus	7 %
Hulevesi	1 %
Pistekuorma	15 %
Laskeuma	1 %

PELTOKUORMITUS

Saviviljely pelloilta tapahtuvan eroosion myötä suuria määriä arvokasta peltomaata valuu vesistöihin. Vesistöihin karkaava kiintoaine aiheuttaa mm. sameutta, ojien ja salaojien liettymistä sekä ojien ja purojen umpeenkasvua.

Valtaosa valuma-alueiden kiintoaine- ja ravinnekuormituksesta huuhtoutuu vesistöihin kasvukauden ulkopuolella peltojen ollessa kasvipeitteettömiä ja muokattuja. **Kasvipeitteisyydellä voidaan maanpinta suojata eroosiolta ja siten vähentää sekä pintaa että salaojavalunnan kautta tulevaa kuormitusta ja siten lisätä Vantaanjoen virkistyskäyttödelytyksiä ja joen arvostusta.** Maatalouden vesiensuojelulliset toimenpidesuosittukset kohdennetaan pelloilla tehtäviin toimenpiteisiin pyrkimyksenä puuttua eroosion ensimmäiseen vaiheeseen eli maapartikkelin irtoamiseen pellostä. Savimailta tulevasta fosforikuormituksesta pääosa tulee kiintoaineeseen sitoutuneena. Typpi huuhtoutuu liuenneessa muodossa. Orgaanisen aineen väheneminen peltomaasta on yksipuolisen viljelyn seurausta.

MONIPUOLINEN VILJELY JA TALVIAIKAINEN KASVIPEITTEISYYS

Tavoitteena on yksipuolisesta viljelystä siirtyminen mahdollisimman monen kasvin viljelyyn, maaperän rakenteen ja kasvukunnon parantaminen, ravinteiden kierrätyksen lisääminen ja peltojen talviaikaisen kasvipeitteisen alan kasvattaminen niin syksyllä kylvettävien kasvien, kerääjäkasvien, nurmikasvien ja muiden monivuotisten kasvien viljelyn myötä. Syksyllä kylvetyn pellon suojana on elävä kasvipeite, muokkaamattoman suojana sänki ja olkikerros tai kerääjäkasvi. **Erityisen tulvaherkät, toistuvasti veden alle jäävät, pellot poistetaan viljelyksestä ja metsitetään.** Viljelytoimenpiteillä edistetään peltomaan rakennetta vettä paremmin suodattavaksi ja maaperäeliöstöä lisääväksi. Talviaikaisen kasvipeitteisyyden ja kerääjäkasvien käyttöönottoa edistetään alueen viljelijöiden ja alan tutkijoiden kanssa monessa hankkeessa.

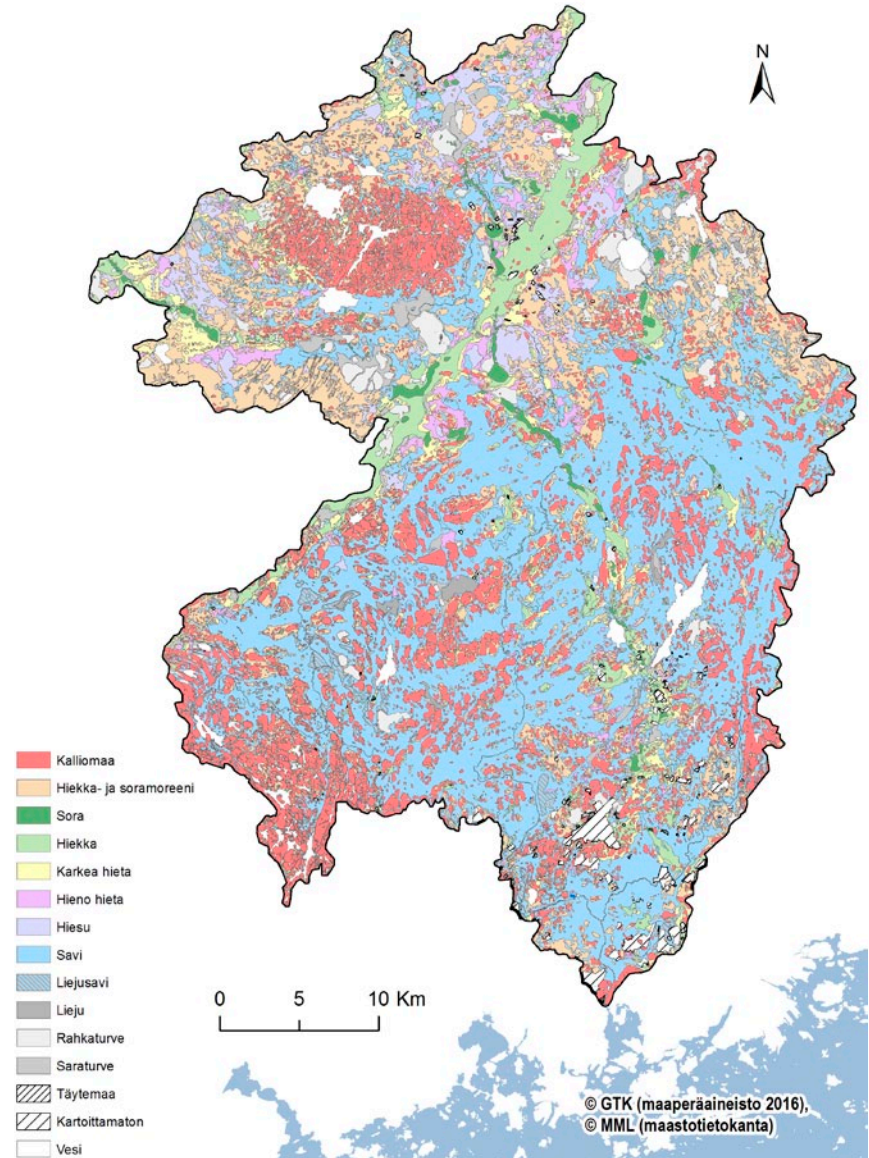
JATKUVATOIMISET SEURANTA-ASEMAT

Maatalouden vesiensuojelutoimenpiteiden vaikutuksia on tarpeen seurata jatkuvatoimisilla veden laadun ja pinnankorkeuden/virtaaman mitta-antureilla. Liuenneen fosfaattifosforin mittauksen kehittäminen ja pelloilta huuhtoutuvan, levilke käyttökelpoisen fosforikuormituksen arvioinnin tarkentaminen ovat lähitulevaisuuden painopisteitä. Jatkuvatoimisten mitta-antureiden avulla myös parannetaan vedenlaatumalleja.

Lepsämäntjoella on mitattu veden laatua ja pinnankorkeutta/virtaamaa automaattisesti keskeytyksettä vuodesta 2006 lähtien. Tuusulanjärveen laskevan puron varteen on perustettu uusi automaattinen Klenkon mittausasema. **Turvataan näiden automaattisten veden laadun ja pinnankorkeuden/virtaaman mittausasemien ylläpito.**

VIHREÄT PELLOT, KIRKKAAMPI JOKI!

▼ *Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kerääjäkasvien käyttö vähentävät ravinteiden karkaamista pelloilta jokiin.*

▲ *Vantaanjoen valuma-alueen maaperästä noin 40 % on savikkoa (sininen). Sora- ja hiekkamuodostumia (vihreät) on 20 %, joista I Salpausselkä merkittävin. Pellot sijaitsevat suurelta osin savikoilla.*

YHDYSKUNTA- JÄTEVEDET

TAVOITE

Tehostaa jätevesien käsittelyä ja minimoida jätevesiylivuodot.

TOIMENPITEET

Yhdyskuntapuhdistamoiden jätevedenkäsittelyä tehostetaan joen hygieenisen tilan parantamiseksi ja haitta-aineiden kuormituksen vähentämiseksi. Vuotovesien määrää jätevedenpuhdistamoille vähennetään verkostosaneerauksia tehostamalla ja huolehtimalla, ettei jätevesiviemäriin johdeta kiinteistöjen hulevesiä.

UUSIA JÄTEVEDEN KÄSITTELYMENETELMIÄ KÄYTTÖÖN

Vantaanjoen vesistöaluetta kuormittaa neljä kunnallista yhdyskuntapuhdistamoa. Lähes 80 % jätevesistä johdetaan Vantaanjoen ylä- ja keskiosaan Riihimäellä, Hyvinkäällä ja Nurmijärvellä sekä noin 19 % Luhtajoen alajuoksulle Nurmijärvellä. Vesistöalueen puhdistamot toimivat valtakunnallisesti katsoen hyvin, mutta puhdistustulosta voidaan vielä parantaa jälkikäsittelyä tehostamalla ja ottamalla käyttöön uutta teknologiaa. Näiden avulla voidaan ravinnekuormituksen vähentämisen lisäksi parantaa erityisesti jokeen johdettavan puhdistetun jäteveden hygieenistä laatua ja vähentää haitta-ainepitoisuuksia. **Edistetään uusien jäteveden käsittelyratkaisujen käyttöönottoa haitta-aineiden ja mikromuovien poistamiseksi sekä jätevesien ravinteiden kierrättämisen ja hyötykäytön edistämiseksi.**

YLIVUOTOJEN VÄHENTÄMINEN

Jäteveden käsittelyn keskittyminen ja tehostuminen puhdistamoilla ovat vähentäneet jokeen kohdistuvaa kuormitusta. **Selvitetään Nurmijärven Kirkonkylän jätevedenpuhdistamon jätevedenkäsittelyn tehostamismahdollisuuksia tai jätevesien mahdollista johtamista Klaukkalan puhdistamolle.**

Laajan viemäriverkoston tekniset viat ovat kuormitusriski vesistölle. Pumppaamoiden toimintavarmuutta kehittämällä voidaan vähentää teknisistä häiriöistä johtuvia ylivuotoja. Ylivuotosäiliöt ovat osoittautuneet toimiviksi pienillä pumppaamoilla. Ne ovat hyvä ratkaisu herkille alueille, joissa pienikin ylivuoto on suuri riski vesistölle tai pohjavedelle. Myös ylivuotojen johtaminen maapainanteisiin voi olla toimiva ratkaisu. Suurien vesimäärien hallintaan jätevettä on viivytettävä viemäriverkostossa.

◀ *Riihimäen uudistettu jätevedenpuhdistamo.*

**JÄTEVEDENPUHDISTAMOT LIKAAJISTA
RAVINTEIDEN TUOTTAJIKSI!**

Viemäriverkostojen saneeraaminen nykyistä tiiviimmäksi on tärkeä keino vähentää vuotoveden määrää. **Saneerausten kohdentamisen tarkoin suunnitelluilla tarkistuksilla kaivoihin ja viemäriin sekä verkostomallinnus ovat tehokkaita menetelmiä viemäriverkoston vuotokohtien löytämiseksi.**

Ylivuotojen hallinnan toimenpiteet ovat vesihuoltolaitosten vastuulla. Laitosten riskienhallintaohjelmilla (SSP) voidaan tehostaa putteiden korjaamista. **Laaditaan jäteveden käsittelyn riskien hallintaohjelmat (SSP) kaikille vesistöalueen puhdistamoille.**

HULEVEDET POIS JÄTEVESIVIEMÄREISTÄ

Hulevesiverkoston rakentamisella sekaviemäroidyille alueille vähennetään hulevesien määrää viemäriverkostossa. Varsinaisia sekaviemäroidyitä alueita Vantaanjoen valuma-alueella on vain Hyvinkäällä (20 km) ja Riihimäellä (40 km). **Näitä alueita muutetaan vuosittain erillisviemäroidyiksi.** Työ on kuitenkin hidasta ja sekaviemäroinnistä päästään eroon vasta muutaman vuosikymmenen päästä.

Kiinteistöjen hulevesiä johdetaan vielä jätevesiviemäriin, vaikka uusi vesihuoltolaki kieltää sen aiempaa selkeämmin. Yhtenä mahdollisena keinona on esitetty, että vesiliittymän siirto uudelle omistajalle kiinteistökaupan yhteydessä edellyttäisi selvitystä tontin hulevesien ohjaamisesta ja suunnitelmaa virheellisten liittymien poistamisesta. Myös kiinteistöjen neuvontakäynneillä on saatu todennettua ja korjattua virheellisiä kytkentöjä. **Kunnissa jatketaan kiinteistöjen hulevesien johtamiskartoituksia, edistetään mahdollisuuksia hulevesien viivyttämiseksi ja imeyttämiseksi tontilla tai niiden johtamista hulevesiverkostoon.**

YHTEISTYÖ JA KOKEMUSTEN VAIHTAMINEN

Yhteistyölle ja monen tyyppiselle tiedonvaihdon on tarvetta erilaisten teemakohtaisten tilaisuuksien ja yleisemmän tilannesuorannan muodossa. **Puhdistamoiden välistä yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa ylläpidetään Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen järjestämällä vuosittaisilla johdon tapamisilla, puhdistamonhoitajien koulutuspäivillä ja eri jätevedenpuhdistamoiden koko käyttökäytökunnalle tarkoitetuilla tapamisilla.**

HULEVEDET HALLINTAAN!

◀ *Hulevesiä voi viivyttää niin piholla kuin puistoissakin. Lepolan asuinalueen kosteikko ilahduttaa.*

HAJA-ASUTUKSEN JÄTEVEDET

TAVOITE

Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn tehostaminen.

TOIMENPITEET

Haja-asutuksen jätevesien käsittely ympäristön-
suojelullisesti herkillä alueilla toteutetaan
käymälä- ja pesuvesien erillisviemäröinnillä
ja -käsittelyllä. Käymälävesistä syntyvien
lietteiden määrä minimoidaan ja niiden
sisältämät ravinteet ja orgaaniset aineet
käytetään hyödyksi lähialueen viljelyksillä.

UUSIA JÄTEVEDEN KÄSITTELYMENETELMIÄ KÄYTTÖÖN

Käymälä- ja pesuvesien erillisviemäröinti ja -käsittely ovat tehok-
kain, varmin ja vaivattomin kiinteistökohtainen jäteveden käsit-
telyjärjestelmä haja-asutusalueella. Ekologisesti kestävin tapa on
käymäläjätteen kompostointi tai umpisäiliöön johdettujen käy-
mälävesien – mahdollisimman vähävetisiä WC-ratkaisuja suosien
– kalkkistabilointi tai terminen käsittely ja käyttäminen lannoit-
teena lähialueen viljelyksillä. **Lietteiden sisältämien orgaanisten
haitta-aineiden tutkimusta pitää jatkaa niiden kierrättämiseen
liittyvien riskien selvittämiseksi.**

Saostuskaivojen tyhjennysvälistä määrätään kunnallisissa ympä-
ristö- ja jätehuoltomääräyksissä. Kaikkien asumajätevesien saos-
tussäiliöt on tyhjennettävä vähintään kerran vuodessa.

YHTENÄISET MÄÄRÄYKSET

Alueen kuntien ympäristönsuojelu- ja jätehuoltomääräykset tulee
olla yhteneväiset ja asukkaiden kannalta yhdenvertaiset paikal-
liset olosuhteet huomioon ottaen. **Määräysten ei tule sallia kä-
siteltyjen käymäläjätevesien johtamista ympäristönsuojellu-
sesti herkillä ranta- ja pohjavesialueilla eikä taajaan rakenne-
tuilla alueilla.** Haja-asutusalueelta muodostuvien lietteiden mää-
rää voidaan vähentää sallimalla pesuvesien saostussäiliöihin ker-
tyvien vähäisten lietteiden kiinteistökohtainen käsittely. Määrä-
yksillä edistetään lain sallimien kiinteistökohtaisten lietteiden
käsittelyä ja kierrätystä.

◀ PESU- JA KÄYMÄLÄVEDET KANNATTAA VIEMÄRÖIDÄ ERIKSEEN

*talon ulkopuolelle. Tällöin kaikki kiinteistökohtaiset
jäteveden käsittelyvaihtoehdot ovat mahdollisia.*

LIETTEIDEN KÄSITTELY

Uusia paikallisia haja-asutuksen lietteiden käsittely- ja kierrätysratkaisuja (stabilointi, terminen käsittely, biokaasu) on tarpeen miettiä laajassa yhteistyössä maanviljelijöiden, tuottajajärjestöjen, maaseudun neuvontajärjestöjen, kuntien, vesilaitosten, jätelautakuntien, jäteyhtiöiden sekä paikallisten ja valtakunnallisten ympäristö- ja jätehuoltoviranomaisten kesken.

KIINTEISTÖKOHTAISTA NEUVONTAA

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys on tehnyt kiinteistökohtaista jätevesineuvontaa alueen kunnissa vuodesta 2011 lähtien. **Yhdistys palvelee kuntia tarjoamalla haja-asutuksen jätevesien asiantuntijaneuvontaa, ohjausta ja koordinoitua keskitettyä.** Tavoitteena on yhteistyössä kuntien kanssa vähentää puutteellisesti käsitellyistä jätevesistä aiheutuvia hygieniahaittoja, haitta-aine- ja ravinnekuormitusta, yhtenäistää alueen kuntien ympäristö- ja jätehuoltomääräyksiä paikalliset olosuhteet huomioon ottaen sekä edistää ravinteiden ja lietteiden paikallista kierrättämistä.

HAJA-ASUTUSALUEIDEN KOULU- JA LEIRIKESKUKSET

Haja-asutuksen jätevesilainsäädäntöä sovelletaan nykyään myös yksityistalouksia selvästi suurempiin (AVL alle 100) kuormittajiin, joiden toiminta on ennen ollut ympäristöluvanvaraista. Näiden usein vesistöjen rannalla sijaitsevien kurssikeskusten yms. jätevedenpuhdistamoiden tarkkailua tulee jatkaa myös tulevaisuudessa. **Kartoitetaan alueen asukasvastineluvultaan 20 – 100 kuormittajat, jäteveden käsittelyjärjestelmät ja kuormitusarviot sekä jatketaan niiden tarkkailua** kuntien johdolla huolimatta siitä, ettei niiden toiminta edellytä enää ympäristölupaa. Kuntia kannustetaan laatimaan ympäristönsuojelumääräykset siten, että niissä edellytetään perustasoa ankarampia vaatimuksia suurille kuormittajille.

Kannustetaan vesihuoltolaitosten toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittymistä olemassa olevaan jätevesiverkostoon vesihuoltolain edellyttämällä tavalla.

Käynnistetään hanke yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen ja Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n kanssa haja-asutuksen kuormituksen tarkentamiseksi *Vedenlaadun ja ravinnekuormituksen mallinnus- ja arviointijärjestelmä Vemala* -mallissa.

HUOLLA JA HOIDA HUOLELLA JÄTEVESIJÄRJESTELMÄSI!

◀ *Leirikeskuksen jätevedenkäsittelyn tarkastus käynnissä.*

POHJAVEDET

TAVOITE

Pohjavesiä suojeleva maankäytön suunnittelu.

TOIMENPITEET

Maankäytön rajoituksilla, kaavamääräyksillä ja pohjavesien suojausrakenteilla varmistetaan, että pohjavesiin ei pääse kulkeutumaan haitallisia aineita ja että pohjavesimuodostumat säilyvät vedenhankintaan soveltuvina ottaen huomioon myös kriisiaikojen vedenhankintatarpeet.

RISKIPOHJAVESIALUEITA VEDENHANKINNASSA

Usean Vantaanjoen valuma-alueen kunnan talousvesi on peräisin pohjavedestä. Monet pohjavesialueet on luokiteltu ihmistoiminnan vaikutuksesta riskipohjavesialueiksi. Vantaanjoen vesistöalueella pohjaveden osuus jokiuomien virtaamasta on hyvin merkittävä, erityisesti alivirtaamakautena. Pohjaveden ja pintaveden vuorovaikutukset tulee ottaa huomioon Vantaanjoen valuma-alueen virtavesien ja järvien suojelutoimenpiteiden suunnittelussa.

POHJAVEDEN SUOJELUSUUNNITELMAT

Erityisesti pohjavesialueille sijoittuvilla taajama- ja teollisuusalueilla pohjavesiolosuhteet on otettava huomioon hulevesien hallinnan suunnittelussa. **Tehdään hulevesien laatuun ja käsittelymenetelmiin liittyvät tarvittavat selvitykset.** Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmiin sisällytetään rakentamiseen ja hulevesien hallintaan liittyvät pohjaveden suojelutoimenpiteet riittävän yksityiskohtaisesti. **Päivitetään pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat ja seurataan suojelutoimenpiteiden toteutumista.** Käynnistetään riskipohjavesialueiden yhteistarkkailuja ja geologisia rakenneselvityksiä.

POHJAVESI JUOTAVAN HYVÄKSI!

◀ Hyvinkäällä Kaidanpään lähteestä pulppuaa kylmää pohjavettä.

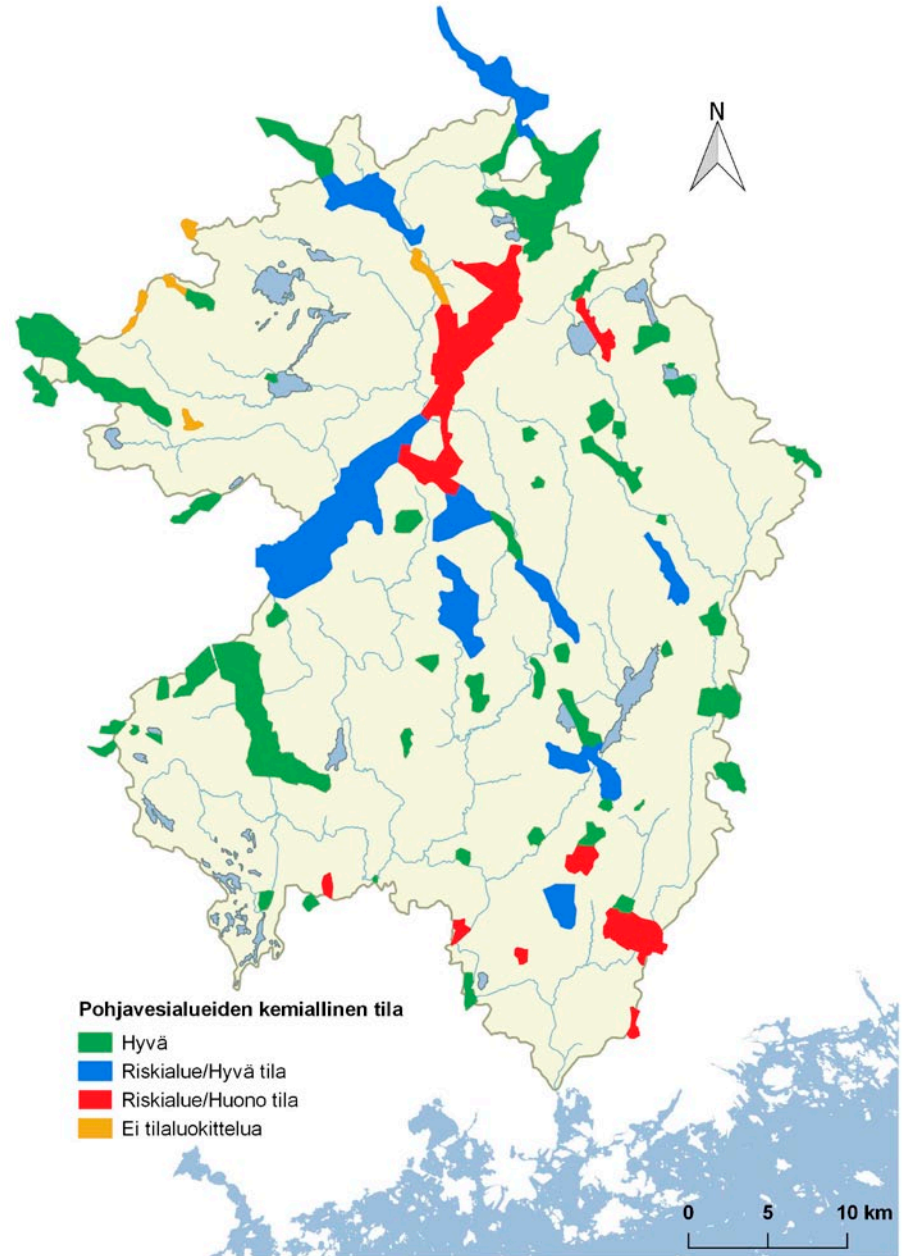
POHJAVESIEN MÄÄRÄ JA LAATU

Tiiviisti rakennetuilla pohjavesialueilla toteutetaan puhtaiden/puhdistettujen hulevesien hallittu imeyttäminen pohjavedestä riippuvaisten pienvesien turvaamiseksi. Vettä hyvin läpäisevät ja puhtaat erityisalueet säilytetään rakentamattomina ja pilaantuneet maa-alueet otetaan huomioon kaavamääräyksissä pohjavesien pilaantumisriskien vähentämiseksi.

Pohjavesialueilla lisätään vesihuoltolaitosten, kuntien, yritysten ja valvontaviranomaisten yhteistyötä pohjaveden laadun ja määrän tarkkailuissa. Yhteistyöllä saadaan kokonaiskuva pohjavesien tilasta ja suunnitellaan keskeiset riskienhallintatoimenpiteet. **Vantaanjoen valuma-alueen pohjavesimuodostumille laaditaan haavoittuvuusanalyysit.**

► Vantaanjoen valuma-alueen luokiteltujen pohjavesialueiden kemiallinen tila. Vedenhankintaa varten tärkeitä tai soveltuvia pohjavesialueita on 71, joista moni on riskialueella.

© MML (Maastotietokanta, Ranta 10 - rantaviiva 1: 10 000)
© SYKE (Pohjavesialueet, Valuma-aluejako, Ranta10 - uomaverkosto)

HULEVEDET

TAVOITE

Toteuttaa hulevesien eli sade- ja sulamisvesien hallinta vesistökuormitusta ja tulvariskiä lisäämättä sekä pohjaveden laatua ja määrää vaarantamatta.

TOIMENPITEET

Hulevesien hallinta suunnitellaan valuma-aluekohtaisesti koko virtausreitillä ottaen huomioon pienvesiluonnon säilyminen.

LÄPÄISEMÄTTÖMÄT PINNAT

Taajamien osuus Vantaanjoen vesistöalueen maankäytöstä on suuri, noin 20 %. Kaupunkirakennetta tiivistettäessä ja laajennettaessa sekä vettä läpäisemättömän pinnan lisääntyessä valunnan ajoittuminen ja voimakkuus muuttuvat ja jokiin kohdistuu aikaisempaa enemmän hulevesikuormaa. **Vesistöjen ekologisen tilan säilymiseksi ja parantamiseksi sekä käyttökelpoisuuden säilyttämiseksi rakentamisessa tulee huolehtia hulevesien hallinnasta.**

Hulevesien hallinnan lähtökohtana on kuntakohtainen hulevesiohjelma, jonka tavoitteena on hulevesien määrän ja virtaamien hillitseminen ja hulevesien luonnonmukainen hallinta. Hulevesien hallinta suunnitellaan valuma-aluekohtaisesti koko virtausreitillä ottaen huomioon pienvesiluonnon säilyminen. Keskeisiä työkaluja suunnittelussa ovat osayleiskaavataso hulevesisuunnitelmat, pienvesi- ja luontokartoitukset sekä virtaamamallinnukset. Pohjaveden määrän ja laadun turvaaminen tulee varmistaa peitetyn pinnan alaa rajoittamalla.

PIENVEDET VAARASSA

Uusia taajama-alueita rakennettaessa ja vanhoja tiivistettäessä seurataan läpäisemättömän pinnan osuutta valuma-alueilla ja huolehditaan, että peitetyn pinnan määrä ei ylitä purovaluma-alueilla rajaa, joka johtaa purojen taantumiseen. **Laaditaan pienvesiselvityksiä ja hyödynnetään niiden tuloksia maankäytön ja hulevesien hallinnan suunnittelussa.** Työmaa-aikainen hulevesien hallinta on välttämätön osa laadukasta rakentamista ja vesistökuormituksen ehkäisyä.

Hulevesien eriyttäminen jätevesiverkostosta lisää Vantaanjoen valuma-alueen pienvesiin ja edelleen Vantaanjokeen päätyvän veden määrää. Hulevesien mukana vesistöihin päättyy kiintoainesta ja haitallisia aineita, joiden laadun ja määrän vaikutus vesistöille on puutteellisesti tunnettua. **Perustetaan taajama-alueen hulevesien laadun seuranta-asemia.**

◀ *Viherkatot auttavat hulevesien hallinnassa.*

LUONNONMUKAISET KÄSITTELYMENETELMÄT

Tarvitaan lisätietoa taajamahulevesien laadusta sekä hulevesien käsittelyratkaisujen toimivuudesta. Vesitaseen kannalta keskeisiä luontoympäristöjä tulee säilyttää. Uusilla ja tiivistyvillä alueilla suositaan luonnonmukaisia hulevesien käsittelyratkaisuja, viheralueiden painanteita, soita ja kosteikoita.

Hulevesiverkoston ylläpito ja toimenpiteet tulee suorittaa ja ajoittaa siten, ettei niillä heikennetä pienvesien tilaa tai hulevesien käsittelyyn tarkoitettujen käsittelyratkaisujen, kuten kosteikkojen, toimintaa.

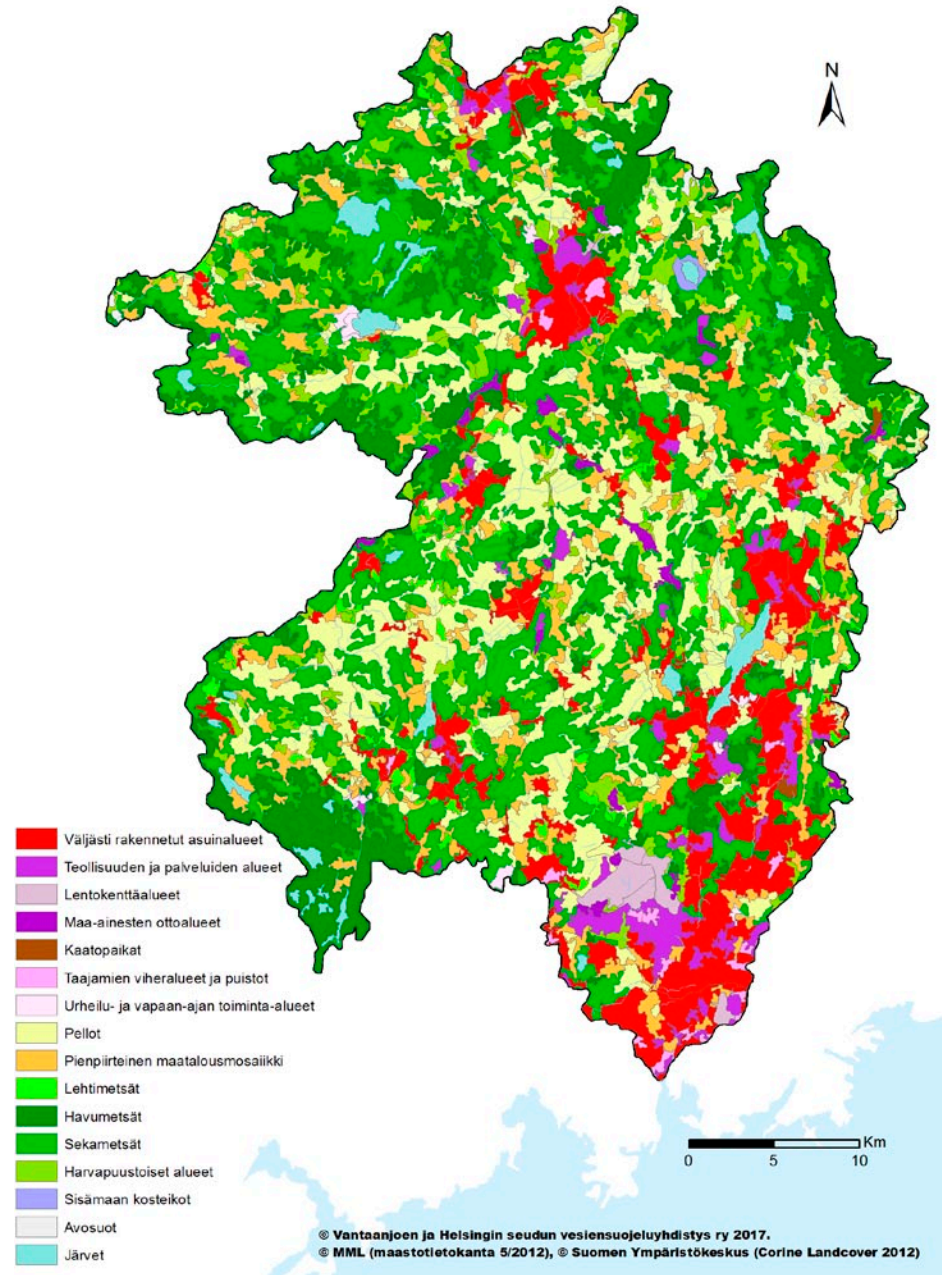
ALUEITA LUMEN VARASTOINTIIN

Vantaanjoen valuma-alueella ei suositella lumenkaatoa vesistöihin, vaan lumet tulee käsitellä siten, ettei vesistöihin päädy lisää kiintoainesta, lumen sisältämiä haitallisia aineita ja roskia. Lumenvarastoinnissa ja sen sulamisvesien käsittelyssä tulee ottaa huomioon mm. vastaanottavan hulevesiverkoston kapasiteetti ja minimoida siten sulamisvesien ympäristövaikutukset vastaanottaviin vesistöihin.

Kaupunkialueilta vesistöihin päätyvien vesien laadun ja määrän seuranta jatketaan. Alueen kuntien välistä yhteistyötä lisätään, kerätään ja jaetaan tietoa ja kokemuksia hulevesien laadusta ja käsittelyratkaisuista vuosittaisilla hulevesipäivillä.

► Vantaanjoen vesistöalueen maankäyttö (Corine 2012 aineisto). Metsää 50 % (vihreä), maatalousaluetta 30 % (keltainen, ruskea), rakennettua aluetta 20 % (punainen ja lila).

KAIKKI KEINOT KÄYTTÖÖN HULEVESIEN VIIVYTTÄMISEEN JA IMEYTTÄMISEEN RAKENNETULLA ALUEELLA!

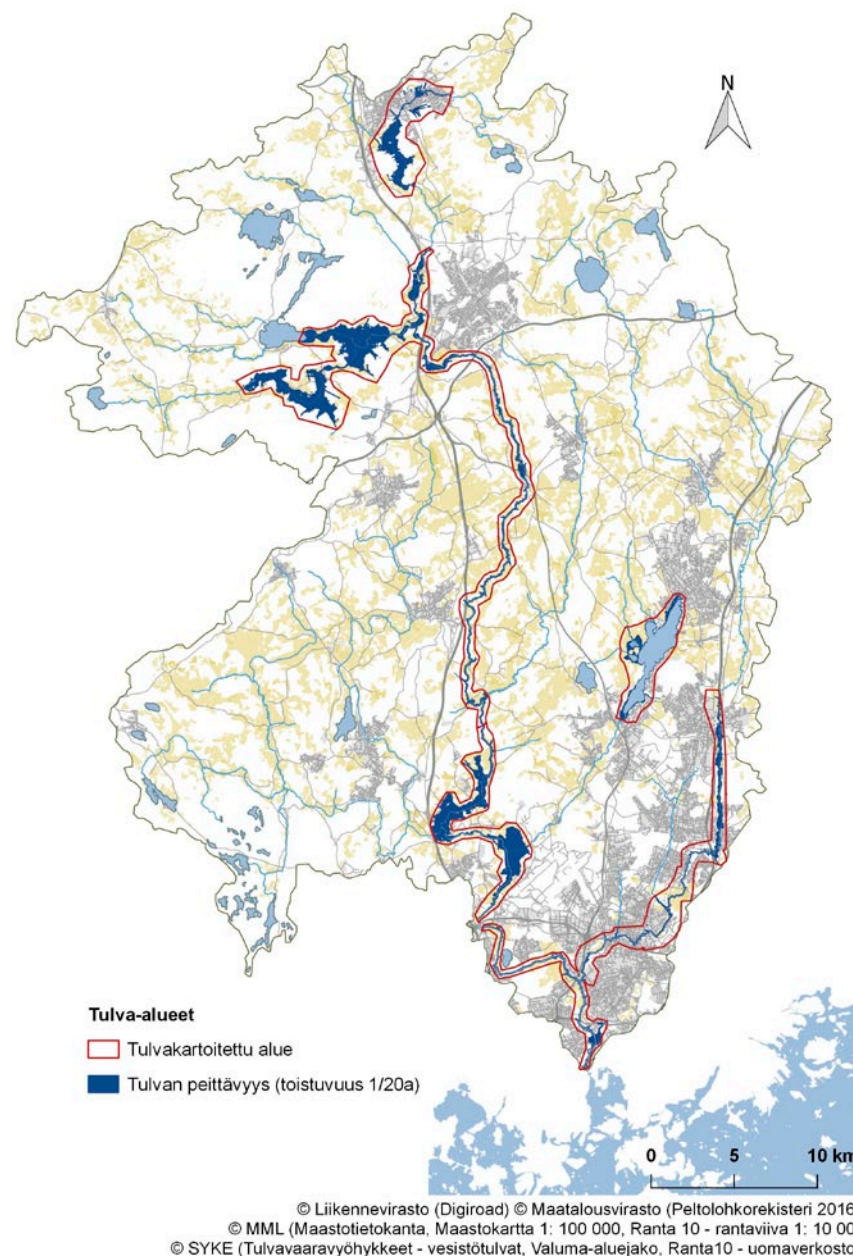
TULVAT

TAVOITE

Tulvariskien hallinnan suunnittelu koko vesistöalueelle.

TOIMENPITEET

Toteutetaan Vantaanjoen tulvariskien hallintasuunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä ja kartoitetaan Vantaanjoen vesistöalueen taajamien ulkopuoliset tulva-alueet

▲ Karkean tason tulva-alueet (toistuvuus 1/20a).

MAANKÄYTÖSSÄ VARAUDUTTAVA TULVIIN!

VIRTAAMAVAIHTELUT SUURIA

Vantaanjoen virtaamavaihtelut ovat suuria. Vesistöalueen järvet ovat pieniä ja matalia ja ne sijaitsevat vesistön latvoilla. Valuma-alueen savinen maaperä äärevöittää osaltaan virtaamia, sillä laajat savikot imevät huonosti sulamis- ja sadevesiä. Luonnollista tulvaherkkyyttä ovat voimistaneet mm. soiden ojitukset, purojen perkaukset ja vettä läpäisemättömien pintojen aiheuttamat suuret hulevesimäärät.

ILMASTONMUUTOS LISÄÄ TULVARISKIÄ

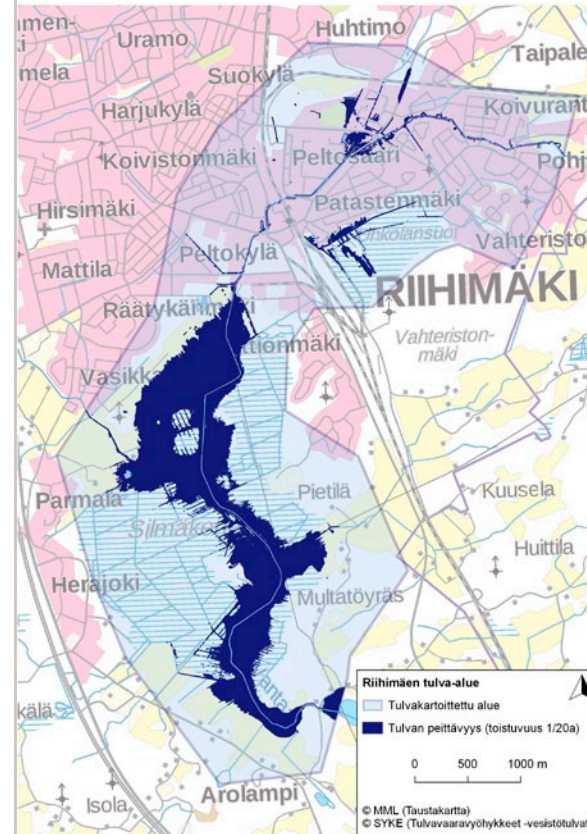
Ilmastonmuutoksen ja kaupungistumisen seurauksena sateiden ajankohdan ja intensiteetin muutokset kasvattavat tulvariskiä, sekä vesistö- että taajamatulvia. Vantaanjoen valuma-alueella Riihimäen keskusta on nimetty yhdeksi Suomen 21 merkittävästä tulvariskialueesta.

TULVARISKIALUEIDEN KARTOITUS

Vantaanjoen vesistöalueelle on laadittu tulvariskien hallintasuunnitelma 2016 – 2021 ja siihen sisältyvä ympäristöselostus. Suunnitelmassa esitetään tulvariskien alustava arviointi, tulvavaara- ja tulvariskikartat, arviot tulvavahingoista, tulvariskien hallinnan tavoitteet ja toimenpiteet tulvariskien estämiseksi ja vähentämiseksi. Tulvariskien hallinnan suunnittelu edistää varautumista ilmastonmuutokseen. Suunnittelussa on myös otettu huomioon ilmastonmuutosennusteiden vaikutus tulvien muuttumiseen.

Silvolan ja Pirttirannan 1-luokan patojen lähialueiden lisäksi Vantaanjoen paikallisesti merkittäviä tunnistettuja tulvariskialueita ovat Oulunkylän siirtolapuutarha-alue ja Savelan asuinalue Helsingissä, Myyraksen asuinalue Sipoossa sekä Nikinmäen-Jokivarren alue Vantaalla.

Toteutetaan Vantaanjoen tulvariskien hallintasuunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä ja kartoitetaan vesistöalueen muut tulva-alueet, koska jatkossa niille saattaa kohdistua rakentamista tai muita maankäyttöpaineita. Osa vesistöalueen kunnista on laatinut tulvavaara-alueilleen asukkaiden ja omaisuuden suojaamiseksi tulvaohjeita, mm. Kanta-Hämeen pelastuslaitos on yhdessä Hämeen ELY-keskuksen ja Riihimäen kaupungin kanssa tehnyt ”Kiinteistön tulvaturvallisuusoppaan”. Parannetaan tulva- ja hulevesien sekä lumen hallintaa sekä sään ääri-ilmiöihin varautumista ja sopeutumista mm. rakentamista ohjaamalla ja säätelemällä.

◀ Riihimäen keskustan valtakunnallisesti merkittävä tulvariskialue.

**TULVAOHJEET
JOKA KOTIIN!**

JÄRVET

TAVOITE

Nostaa hyvää huonommassa tilassa olevat järvet ja lammet hyvään ekologiseen tilaan ja säilyttää hyvässä ja erinomaisessa tilassa olevat järvet nykyisessä tilassaan.

TOIMENPITEET

Valmistellaan järville tarvittavat hoitosuunnitelmat ja edistetään niiden toteuttamista. Aktivoidaan paikallisia järvi- ja kyläyhdistyksiä toimintaan.

PAIKALLISTA JÄRVIEN HOITOA

Järvien hoito pohjautuu Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmaan ja järvi-kohtaisiin hoitosuunnitelmiin tai -ohjeisiin. Vesienhoitotyön painopiste on valuma-alueella. Keskeistä on savivaltaisilta valuma-alueilta tulevan kiintoaine- ja ravinnekuormituksen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet. Kunnostustoimenpiteitä tarvitaan myös itse järvestä. **Vesienhoidon edistäminen toteutuu paikallisesti järvi- ja kyläyhdistysten kautta, niiden toimintaa aktivoidaan ja paikallista aktiivisuutta tuetaan järvien suojelun edistämiseksi.** Avustetaan hankkeiden suunnittelussa ja tarvittaessa lupien hakemisessa.

TOIMENPIDE- JA SEURANTA-OHJELMIA

Välttävissä ekologisessa tilassa olevalle Tuusulanjärvelle on vuonna 2016 laadittu laaja toimenpideohjelma järven suojelun edistämiseksi. Ohjelma sisältää toimenpidesuosituksia valuma-alueelta, maataloudesta, yhdyskunnista ja haja-asutuksesta sekä hulevesistä tulevan kuormituksen vähentämiseksi. **Valuma-alueen muille, hyvää heikommassa tilassa oleville, järville – Kytäjärvi, Valkjärvi, Rusutjärvi, Paalijärvi ja Salmijärvi – laaditaan tai päivitetään toimenpideohjelmat. Pienten järvien ja lampien suojelua edistetään asiantuntija-avulla paikallista aktiivisuutta tukien.** Kunnostustoimenpiteillä ei saa aiheuttaa haittaa järvien ylä- ja alapuolisille vesialueille.

Vesistöalueen järvien vedenlaatua ja biologisten muuttujien tilaa seurataan säännöllisesti. Seurantatuloksia hyödynnetään ympäristötietoisuuden lisäämisessä, vesien kunnostuksessa ja käytön kehittämisessä. **Toimenpiteiden seurannat perustuvat kuntien pintavesien seurantaohjelmiin.**

JÄRVI ON VALUMA-ALUEENSA LAPSI.

◀ Maaperältään savisen Vantaanjoen valuma-alueen kasvi- ja eläimistö on keuhkokuumeen kaltainen. Keväisin huuhtoutuva kiintoaine värjää alueen järvien veden maitokahvinruskeaksi (karttapaikkaikkuna).

2. ALUEEN LUONNONYMPÄRISTÖÄ SUOJELEVAT TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

SUOJELEMALLA TAATAAN
VALUMA-ALUEEN YLI
MILJOONALLE ASUKKAALLE
MONIMUOTOISTA
LUONTOYMPÄRISTÖÄ!

◀ *Pakkasaamu Vanhankaupunginlahdella Vantaanjoen suulla.*

NATURA 2000

TAVOITE

Natura 2000 -yleissuunnitelma Vantaanjoelle

TOIMENPITEET

Toimitaan Vantaanjoen yleissuunnitelmas-
sa esitettyjen suojeluperiaatteiden mukaises-
ti. Vantaanjoen yleissuunnitelman ohjeet tulee
ottaa huomioon alueen rakentamiseen ja käyt-
töön liittyvien hankkeiden Natura-selvitysten
yhteydessä.

MONIA SUOJELUALUEITA

Vantaanjoen vesistöalueella on useita luonnonsuojelualueita ja
valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuuluvia kohteita. Natura-koh-
teita on Vantaanjoen vesistöalueella kaikkiaan 17 kpl. Euroopan
unionin tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden kato
alueellaan. Yksi tärkeimmistä keinoista on Natura 2000 -ohjelma.

VUOLLEJOKISIMPUKKA

Vantaanjoen Natura 2000 -alueeseen kuuluu pääuoman vesialue
Helsingin, Vantaan, Nurmijärven ja Tuusulan alueella 59 km:n pi-
tuiselta osalta jokisuulta Nurmijärven Nukarinkoskelle. Tärkein pe-
ruste Natura-alueen perustamiselle on joessa esiintyvä luontodi-
rektiivin simpukkalaji vuollejokisimpukka (*Unio crassus*), joka on
Suomessa uhanalainen ja rauhoitettu. Vantaanjoen alueella elä-
vän populaation kooksi on arvioita vähintään 2 miljoonaa yksi-
lää ja se on merkittävin vuollejokisimpukan esiintymä Suomessa.
Myös luontodirektiivin lajeista saukkoa (*Lutra lutra*) esiintyy sään-
nöllisesti Vantaanjoen pääuomassa.

Luonnonsuojelulaissa on Natura 2000-verkosta koskevat erityis-
säännökset. Keskeistä on hankkeita ja suunnitelmia koskevat arvi-
ointivelvoitteet sekä luvan myöntämiselle ja suunnitelmien hyväk-
symiselle ja vahvistamiselle asetetut ehdot. Arviointitarve ja vel-
voite olla tietoinen vaikutuksista kohdistuvat laajalti myös varsi-
naisen Natura-alueen ulkopuolelle. Vesialue ja sen sijainti osana
laajempaa valuma-aluetta tekee arvioinnista ja sen tapauskohtai-
sesta tarpeesta erityisen haasteellisen.

◀ Kurkisuo - voitto soidensuojelulle ja Vantaanjoelle.

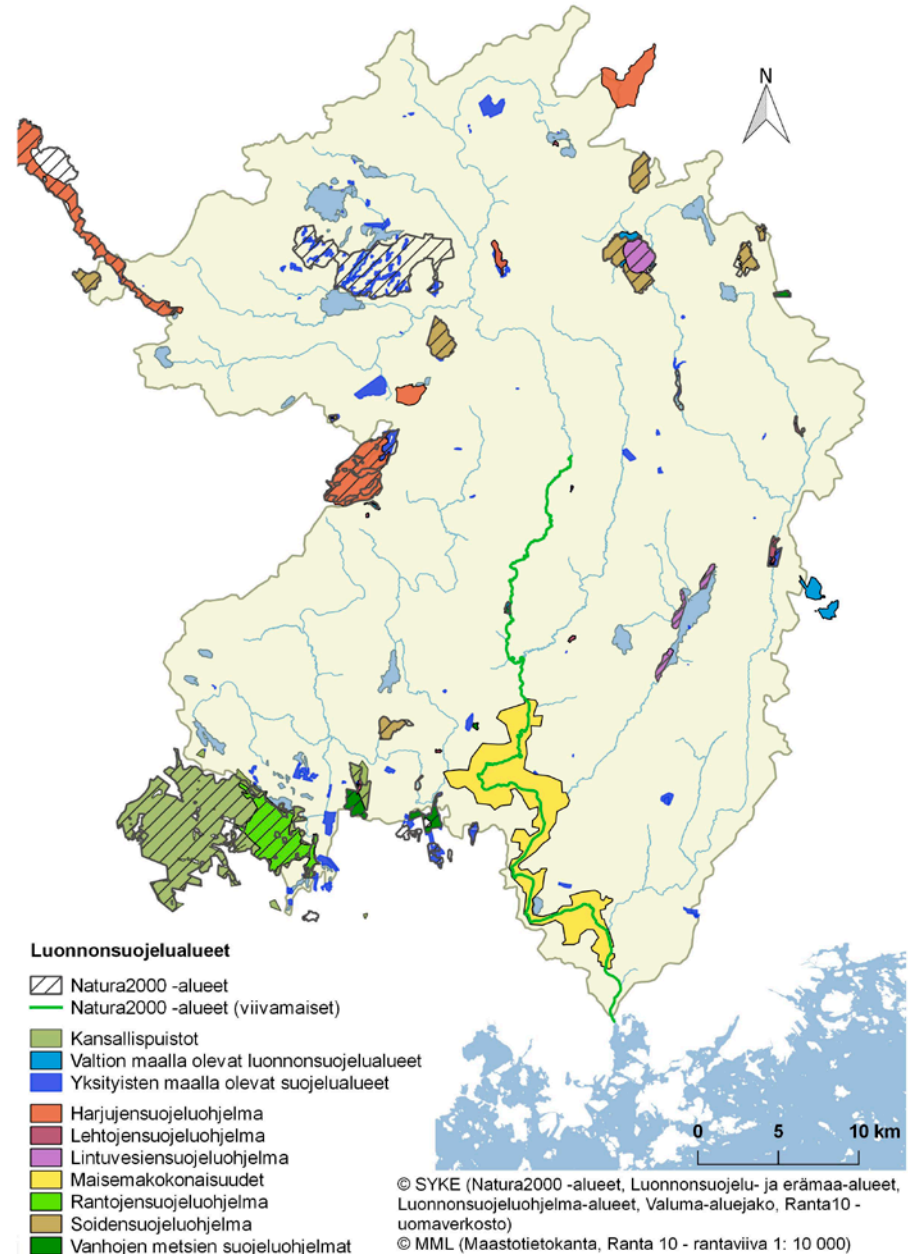
YLEISSUUNNITELMA VANTAANJOELLE

Maaliskuussa 2017 valmistuneessa valtakunnallisessa Natura-alueiden yleissuunnitelmassa Vantaanjoen yleissuunnitelman laatiminen on nostettu kiireellisimpien suunnitelmien joukkoon. Hoito- ja käyttösuunnitelman nimike on muuttunut Vantaanjoen yleissuunnitelmaksi.

Vuoden 2017 aikana valmistuva Vantaanjoen yleissuunnitelma näyttää suuntaviivat muiden joki-Natura alueiden suunnitelmille. Suunnitelma selventää Naturan valintaperusteita, lajien ja luontotyyppien luonnetta ja ympäristövaatimuksia. Yleissuunnitelma ei aseta mitään sääntöjä ja kieltoja tai toimenpide-ehdotuksia, vaan antaa joen valuma-alueella toimiville lisätietoa, minkälaisissa hankkeissa ja miten Natura-status tulee ottaa huomioon. Yleissuunnitelma ei korvaa hankkeiden Natura-selvitysten tarpeellisuutta, vaan auttaa niiden laatimisessa ja mitä selvityksissä pitää huomioida. **Vantaanjoen yleissuunnitelma tulee laatia mahdollisimman pian laajassa vuorovaikutuksessa vesistöalueen toimijoiden kanssa.**

**NYT NATURA-ALUEITA 18,
LUONNONSUOJELU- JA
ERÄMAA-ALUEITA 140,
LUONNONSUOJELUOHJELMA-
ALUEITA 32 – JA LISÄÄ
TARVITAAN!**

► *Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000-ohjelman kohteet, kansallispuistot sekä valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet Vantaanjoen valuma-alueella*

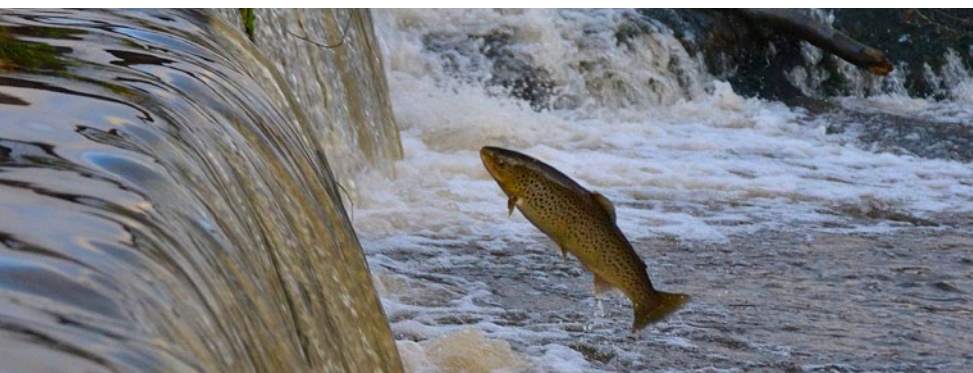
KALAT

TAVOITE

Kalakantojen luontaisen lisääntymisen turvaaminen.

TOIMENPITEET

Kalojen vaellusmahdollisuuksia jokialueella ja joki- ja merialueen välillä varmistetaan kalastusta sääntelemällä ja vaellusesteitä purkamalla. Vaelluskalojen lisääntymis- ja poikastuotantoalueiden rakentamista ja kunnostusta jatketaan. Laaditaan koko vesistöalueen kattava kalataloudellinen kunnostustarveselvitys.

MONIMUOTOINEN KALASTO

Vantaanjoen vesistö on nykyään yksi Suomen tärkeimmistä Suomenlahteen laskevista äärimmäisen uhanalaisen meritaimenen elinalueista. Joen kalasto on monimuotoinen. Kalakantoja ovat taannuttaneet mm. veden laatumuutokset, vaellusväylien katkeamiset, vedenkorkeuden vaihtelut sekä ranta- ja uomamuutokset.

Useat alueen toimijat ovat tehneet Vantaanjoen vesistöalueella laajoja kalataloudellisia toimenpiteitä. Kunnostettujen alueiden kalakantaa on seurattu sähkökoekalastamalla ja vaelluskalojen lisääntymisen mahdollisuuksista on kerätty aineistoa inventoimalla lisääntymisalueita sekä tarkkailemalla lisääntymisalueiden kutua. **Kerätystä tiedosta tulee luoda paikkatietoaineisto, joka sisältää myös mm. velvoite-tarkkailukohteet sekä merkittävät pistekuormituslähteet.**

VAELLUSKALOJEN NOUSUN TURVAAMINEN

Vanhankaupunginkosken osalta valmistellaan esitys, jossa kalojen nousuedellytyksiä itähaarassa parannetaan Helsingin kaupunginhallituksen päätöksen 9.1.2017 mukaisesti. Erityisesti on otettava huomioon uhanalaiset ja vaarantuneet lajit: lohi, taimen, vaellussiika, ankerias sekä vimpa. Myös kalojen alasvaellus on otettava huomioon ja mm. estettävä kalojen joutuminen museovoimalan turpiineihin.

Vantaanjoen kalaston ja kalastuksen osalta keskeiset dokumentit ovat vuonna 2019 aloittavien kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat.

Meritaimenkannan tilaa ja taimenen elinkiertoa vaikuttavia tekijöitä ja ilmiöitä tulee tutkia tieteellisesti, jotta kannan lisäelvyttämiseen tähtäviä toimia voidaan priorisoida toimenpiteiden kokonaisvaikutukseen perustuen.

◀ *Taimen Keravanjoen Kirkonkylänkoskella syksyllä 2016.*

**TAIMENKANTA ELINVOIMAISEKSI
YLPEYDEN AIHEEKSI!**

KALASTUSSÄÄNTÖJEN UUDISTAMINEN

Vantaanjoen vesistöalueen ja jokisuun merialueen kalastussäännöt pitää laatia ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla. Kalastus ei saa liiaksi haitata kalojen nousuvaellusta eikä laskeutumista mereen. Vantaanjoen suun edustalla merialueella tapahtuvaa passiivisten pyydysten käyttöä pitää rajoittaa ottamalla huomioon uudet tutkimukset taimenen vaellusreiteistä Vantaanjoen kalaväylällä ja Vantaanjokeen johtavissa salmissa.

Joen vaellusesteitä pyritään poistamaan patoja purkamalla. Mikäli padon purkaminen ei ole mahdollista, kalojen vapaa liikkuminen vesistössä on turvattava kalatieratkaisuilla. Kalateiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kohteen luonne ja erilaiset ratkaisut ottaa huomioon monipuolisesti. Vesistön kalataloudellisia kunnostuksia pitää edelleen jatkaa ja kalastuksen valvontaa tehostaa.

KALATALOUDELLINEN KUNNOSTUSTARVESELVITYS

Kunnostustöiden koordinoimiseksi ja toimien priorisoimiseksi laaditaan koko vesistöalueen kattava kalataloudellinen kunnostustarveselvitys, jossa tunnistetaan kalakantojen turvaamisen osalta merkittävät ja toimenpiteitä vaativat kunnostuskohdeet, sekä esitellään kohteille soveltuvat kunnostustoimenpiteet ottaen huomioon eri lajit. Kunnostustarveselvityksessä voidaan hyödyntää myös jo olemassa olevia julkaisuja vesistöalueen kunnostuskartoituksista. Selvityksessä tulee mahdollisuuksien mukaan tarkastella myös vedenlaadun parantamiseen sekä mm. pienvesien säilyttämiseen ja kunnostamiseen tähtääviä toimia. Selvitys palvelee myös vuodesta 2019 toimintansa aloittavien kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimista.

KALASTUKSEN VALVONTA

Kalataloudellisten kunnostushankkeiden ja -toimien toteutumista koordinoidaan vesienhoidon toimenpideohjelman ja Vantaanjoen kunnostustarveselvityksen pohjalta yhdessä kuntien, vesiensuojeluyhdistyksen (jokitalkkari) ja alueen kalatalous- ja virkistyskäyttöön liittyvien toimijoiden kanssa. **Kalatalousalueet sekä kalastusoikeuden haltijat suorittavat kalastuksenvalvontaa. Koululaisille järjestetään onkitapahtumia yhteistyössä alueen kuntien ja oppilaitosten kanssa.**

Alueen pelloilta huuhtoutuvasta kiintoaineesta ja ravinteista sekä ajoittaisista jätevesipäästöistä on suurta haittaa kalataloudelle; lisääntymisalueiden liettymisellä ja tiivistymisellä on suuri vaikutus lohikalojen mädin kehittymiseen. Valuma-alueelta jokeen kohdistuvaa kiintoaine- ja ravinnekuormitusta vähentävät toimenpiteet edesauttavat siten merkittävästi kalojen- ja pohjaeläinten elinolosuhteita ja ovat edellytys joen kalatalouden edelleen kehittämiseksi.

◀ Kunnostustoimien onnistumista seurataan sähkökoekalastamalla.

PIENVEDET

TAVOITE

Vantaanjoen vesistöalueen arvokkaiden pienvesien säilyminen on turvattu ja muuttuneiden pienvesien tilaa on parannettu kunnostamalla.

TOIMENPITEET

Kartoitetaan alueen pienvedet. Arvokkaiden pienvesien säilyminen turvataan suojelu- toimenpitein ja muuttuneita ennallistetaan aktiivisesti kunnostussuunnitelmien ja pienvesien suojelu- ja kunnostusstrategioissa esitetyin toimenpitein.

LUONTOARVOT TURVATTAVA

Ympäristöministeriön pienvesien suojelu- ja kunnostusstrategiasa esitetään toimenpiteitä jäljellä olevien luonnontilaisten pienvesien säilyttämiseksi ja heikentyneiden pienvesien kunnostamiseksi. Pienvesiä ovat mm. purot ja norot, lammet ja lähteiköt. Strategian tavoitteena on, että jäljellä olevien luonnontilaisten pienvesien säilyminen turvataan ja heikentyneiden pienvesien tilaa parannetaan kunnostustoimenpiteillä. Toimenpiteiden toteutus parantaa myös virkistyskäytön, matkailun ja kalastuksen mahdollisuuksia. Kaupunkivesistöjen tilan paraneminen lisää asuinalueiden viihtyisyyttä. Strategialla voidaan turvata pienvesien luonnonarvojen säilymistä.

PIENVESIEN KUNNOSTUS

Vantaanjoen vesistöalueella olevat arvokkaat pienvedet kartoitetaan ja niiden tilasta kootaan riittävästi tietoa. Pienvedet otetaan huomioon maankäytön ohjauksessa. **Pienvesiä kunnostetaan aktiivisesti ja omatoimiseen kunnostamiseen kannustetaan.** Virtavesien hoitoyhdistys, Vantaanjoen jokitalakkari ja kuntien purotalkkarit huolehtivat omalta osaltaan pienvesien kunnostuksista.

EKOLOGISET KÄYTÄVÄT

Vantaanjoen jokikäytävän eliöstö ja kasvisto ovat runsaslajisia ja monimuotoisia, sillä ekosysteemien rajavyöhykkeellä lajimäärät ovat korkeimmillaan. Vantaanjoen vesistön uomien varteen tulee perustaa riittävän laajat suojavyöhykkeet, jotka muodostavat ekologiset käytävät, joita eläimet ja ihmiset voivat käyttää. Alueen kuntien, suojeluyhdistysten ja puro/jokitalakkarien johdolla järjestetään vieraslajien hävittämiseksi talkoita.

Toteutetaan kuntien laatimia pienvesien kunnostussuunnitelmia sekä seurataan purojen veden laatua säännöllisesti. Kaikkiin alueen kuntiin tulee laatia pienvesiohjelmat.

3.

VESISTÖALUEEN KALASTUKSEN, MELONNAN JA MUUN VIRKISTYSKÄYTÖN KEHITTÄMINEN

TAVOITE

Vesistön moninaiskäyttö vesistöalueen asukkaiden lähivirkistysalueena.

TOIMENPITEET

Kalastus- ja melontaedellytyksiä edistetään ja kehitetään. Retkeily- ja polkuverkostoa yhtenäistetään. Lisätään vesistön käyttöä erityisesti lasten ja nuorten opetus- ja valistuskohteena.

LÄHILUONNOSTA HYVINVOINTIA LAPSESTA VAARIIN!

▼ *Melojia Luhtaanmäenjoella Nurmijärven ja Vantaan rajalla.*

VIRKISTYSKÄYTTÖ

MONIPUOLINEN LÄHIVIRKISTYSALUE

Liikkuminen ja retkeily, melonta sekä kalastus ovat suosittuja harrastuksia Vantaanjoen vesistöalueen jokivarsilla. Vantaanjoen veden laatu on parantunut ja useat alueen toimijat ovat tehneet jokialueella runsaasti kalataloudellisia kunnostuksia. Jokivarren kunnat, melonta-, kalastus-, retkeily- ja liikuntaseurat yhdessä Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen kanssa ovat kunnostaneet melontareittejä, siistineet jokivarsia roskista, kunnostaneet luontokohteita, -reittejä ja -polkuja. **Vantaanjokea kehitetään houkuttelevaksi lähivirkistysalueeksi ja matkailukohteeksi.** Uomaan ja sen ranta-alueisiin liittyvää virkistyskäyttöä kehitettäessä, kunnostus- ja rakennustoimia toteutettaessa alueen luonto- ja kulttuuriarvot on otettava erityisesti huomioon.

KALASTUSPAIKKOJA JA -PALVELUJA

Vantaanjoen kalaston suojelemiseksi tehtyjä toimenpiteitä hyödynnetään kalastuspaikkojen ja -palveluiden kehittämiseksi. Vantaanjoen ja sen sivujokien sekä purojen inventointeja ja lohikalojen lisääntymisalueiden kalataloudellisia kunnostuksia jatketaan, poistetaan kalaportaiden toimintaa haittaavia tukkeumia ja tehostetaan kalastusenvilvontaa. Alueen kalastusmahdollisuuksista ja -paikoista, luvista ja niiden myyntipisteistä, eri kalastuskohteiden kalastusmääräyksistä kerrotaan mm. Virkistyskalasta Vantaanjoella -kalastusesitteessä. Lasten ja nuorten kalastusharrastuksen edistämiseksi järjestetään yhdessä kuntien kanssa ongintatapahtumia ja rakennetaan lasten ja nuorten ongintakohteita.

MELONTAREITIT

Melontaedellytysten ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi joen käyttöä melontaan kehitetään ja monipuolistetaan. Yhteistyössä alueen kuntien kanssa rakennetaan joen varteen melojille turvallisia ja soveliaita rantautumispaikkoja lepotaukoja varten. Koskien ja patojen ohitusreittejä kunnostetaan ja viitoitetaan. Uomaan kaatuneita puita raivataan niin, että uomaan muodostuu turvallinen kanootinmentävä vapaa väylä. Joen eri alueiden kunnostuksista ja raivauksista sovitaan paikallisten melonta- ja liikuntaseurojen kanssa.

▲ Kalan narrausta elokuisella Keravanjoella.

LISÄÄ TÄRPPEJÄ!

RETKEILYREITIT SIISTEIKSI

Alueen luontokohteita ja paikallisia ja alueellisia retkeilyreit-
tejä kunnostetaan ja niiden viitoitusta ja palveluita raken-
taan ja kehitetään. Mahdollisuuksien mukaan polkuverkostoa yh-
tenäistetään. Laaditaan yhtenäinen yleissuunnitelma vesistöalu-
een polkureiteistä yhteistyössä kuntien kanssa. Alueen kuntien
johdolla järjestetään paikallisia talkoita, joilla pyritään aktivoi-
maan alueen lähiympäristön asukkaita roskaantumisen torjuntaan
purojen, ojien ja jokien varsilla ja uomissa. Toiminta on lähialueen
asukkaille konkreettista ja edistää myös sitä kautta vesiensuoje-
lua. Vantaan purotalkkarit ovat tehneet edistyksellistä työtä. Ta-
voitteena on, että purotalkkaritoiminta leviää muihinkin joenvar-
ren kuntiin.

Vantaan- ja Keravanjoen Virkisty- ja Virkistyskalasta
Vantaanjoella -esitteet kertovat joen kalastus- ja
melontamahdollisuuksista.

ROSKATTOMAT RANNAT RIIHIMÄELTÄ HELSINKIIN!

AJANTASAISTA TIETOA VIRKISTYJILLE

Alueen melonta-, kalastus- ja virkistyskäyttömahdollisuuksis-
ta ja niihin liittyvistä palveluista kertovia Virkisty Vantaanjoel-
la ja Virkisty Keravanjoella -esitteitä päivitetään ja niitä jaetaan
mm. kalastuslupien myyntipisteissä, kirjastoissa ja yhteispalvelu-
pisteissä.

Uusia tiedotuskeinoja kartoitetaan ja kehitetään. Vuodesta 2014
lähtien yhdistyksessä toiminut vesistöalueen jokitalkkari koor-
dinoi joen kunnostamiseen ja alueen virkistyskäytön kehittä-
mistä.

OPETUS- JA VALISTUSKOHDE

Aluetta kehitetään lasten ja nuorten opetus- ja valistuskohte-
na. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys yhdes-
sä kuntien ja alueen oppilaitosten, opettajien ja oppilaiden kans-
sa kehittää ja toteuttaa veteen ja sen eliöstöön liittyviä opetusta-
pahtumia ja pienimuotoisia jokeen liittyviä tutkimuksia. Mahdol-
lisuuksien mukaan yhdistys hankkii yksinkertaisia näytteenottoon
ja havainnointiin liittyvää välineistöä kouluille lainattaviksi ope-
tustyön helpottamiseksi ja havainnollistamiseksi.

4.

TOIMENPIDEOHJELMAN TOTEUTTAMINEN, RAHOITUS JA SEURANTA

OHJELMAN TOTEUTTAMINEN JA RAHOITUS

Vantaanjoen toimenpideohjelma on Vantaanjoki-neuvottelukunnassa mukana olevien tahojen ja Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen yhteinen tahdonilmaus kymmenvuotiskaudelle 2017 – 2027 Vantaanjoen vesistöalueen kehittämisen tavoitteista ja tarvittavista toimenpiteistä. Ohjelma on Vantaanjoen vesistöalueelle suunnattu paikallinen, alueen erityisolot huomioon ottava tarkennus Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmalle. Ohjelman tavoitteena on saattaa vesistöalue hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2027 mennessä.

PAIKALLISUUS TÄRKEÄÄ

Osa ohjelmassa esitetyistä toimenpiteistä on uusia koko vesistöaluetta käsittäviä seudullisia toimenpiteitä ja hanke-ehdotuksia. Suuri osa toimenpiteistä ja hankkeista toteutetaan kuntien ja eri viranomaistahojen normaalina toimintana. Yksi keskeinen toimenpiteiden toteuttaja on Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry. Osia eri toimenpide-ehdotuksista voidaan toteuttaa myös talkoovoimin paikallisten asukkaiden toimesta. Paikallista omaehtoista toimintaa pyritään aktivoimaan ja kannustamaan. Eri intressitahoja edustavat paikalliset ja alueelliset yhdistykset tekevät arvokasta työtä vesistöalueella. Hyvänä esimerkkinä Virtavesien hoitoyhdistys, jonka toimintaa on tarpeen tukea myös rahallisesti.

UUSIA HANKKEITA

Osa toimenpiteistä ja hankkeista on jo käynnissä olevia tai käynnistyviä hankkeita, joissa rahoitus on kunnossa, osa hankeideoita, mutta rahoitus on järjestämättä. Ohjelmatyön aikana on nousut esille laajoja koko vesistöaluetta käsittäviä seudullisia hankkeita, joiden toteuttaminen on koko alueen kehittämisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Ne ovat osin vielä idea-asteella ja vaativat siten yhteistyötahojen jatkoideointia ja hankkeistamista sekä rahoituskanavien kartoitusta ja rahoituksen hakemista. Osalle näistä ohjelman sisältämisestä seudullisista hankkeista pyritään hakemaan rahoitusta jo 2017 vesien- ja merenhoidon sekä ravinteiden kierrätyksen ideahaun avulla.

KOSKIMELOEN TAI KIRKKOVENEELLÄ YHTEISEKSI HYVÄKSI!

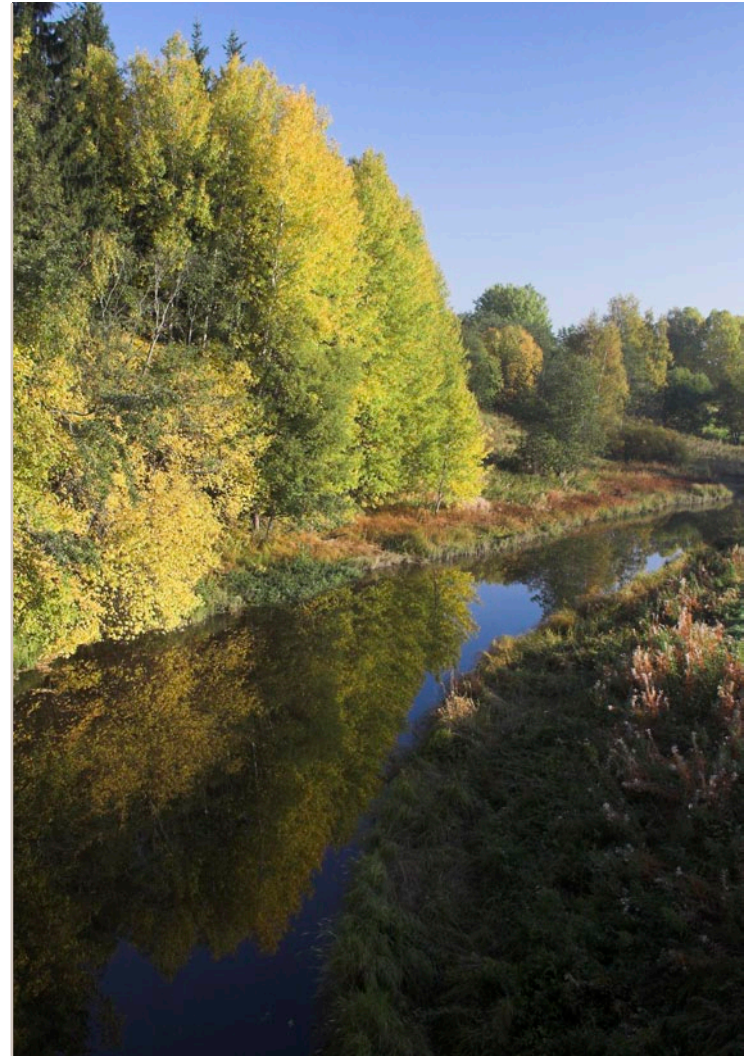
► *Koskenlaskija Vantaankoskella.*

OHJELMAN SEURANTA

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen johdolla toimiva Vantaanjoki-neuvottelukunta koordinoi ohjelmassa asetettujen tavoitteiden, esitettyjen toimenpiteiden ja hankkeiden toteutumista. Ohjelman toteutumisesta tehdään väliarviointi vuonna 2021.

Eri toimenpidekokonaisuuksien toteutumisen mittareina käytetään mm.

- Veden laadullinen kehitys
- Alueen jokien ja järvien ekologisen tilan kehitys
- Kuinka viranomaistahojen ja muiden alueella toimivien yhteistyö ja tiedonkulku lisääntyy, yhteisen tietopankin kokoamisen edistyminen
- Kuinka talviaikaan kasvipeitteinen peltopinta-ala vesistöalueella lisääntyy, kuinka montaa kasvia maataloilla keskimäärin viljellään
- Jätevesiylivuotojen väheneminen, hulevesien määrän vähentyminen viemäriverkostosta, puhdistustulosten paraneminen
- Haja-asutuksen jätevesien lupahakemusten määrän ja laadun kehittyminen, kaksiputkijärjestelmän yleistyminen
- Kuinka monella pohjavesialueella veden laatu täyttää talousvesiasetuksen laatuvaatimukset ja suositukset, alueen pohjavesimuodostumien kemiallisen tilan luokituksen paraneminen
- Vettä läpäisemättömän pinnan alan kehitys taajamissa, hulevesien laadullisen tiedon paraneminen
- Tulvavahinkojen määrän väheneminen
- Vantaanjoen Natura-yleissuunnitelma laatimisen käynnistymisaikataulu
- Lohikalajien poikastiheyksien kehitys, lisääntymisalueiden pinta-alan kasvu
- Melonnan, kalastuksen ja muun lähivirkistyskäytön lisääntyminen vesistöalueella, kalastuslupien myynnin kehitys
- Koululaistapahtumien määrä
- Vantaanjoki esillä mediassa

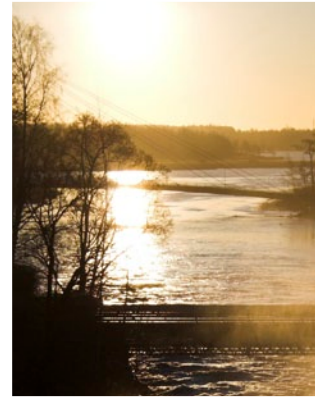

▲ Vantaanjoki ruskan rauhassa.

**VANTAANJOKI HYVÄÄN
EKOLOGISEEN TILAAN VUOTEEN
2027 MENNESSÄ!**

VANTAANJOEN TOIMENPIDEOHJELMA

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen ja Vantaanjoki-neuvottelukunnan tahdonilmaus vesistöalueen kehittämisen tavoitteista ja tarvittavista toimenpiteistä. Tavoitteena on saada vesistöalue hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2027 mennessä. Ohjelmassa on toimenpiteitä veden laadun parantamiseksi, luonnonympäristön suojelemiseksi ja virkistyskäytön kehittämiseksi.

TOIMIJAT

Kunnat, valtiovalta, yhteisöt ja alueen asukkaat yhdessä.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry

Toukokuu 2017

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry/
Vantaanjoki-neuvottelukunta

Kartat: Miina Fagerlund, Pasi Valkama

Valokuvat: VHVSY:n arkisto

Graafinen ilme: Vappu Ormio

www.vantaanjoki.fi

Vesihoito

Tulvariskien
hallinta

www.ymparisto.fi/vaiikutavesiin